

Socialističtí hrdinové a škodovák František Zýka

JAN RANDÁK

Socialistický hrdina – mytizovaný protifašistický bojovník či „ne-obyčejný“ úderník industrializace 50. let – byl pro komunistický režim, jenž ho stvořil, nepostradatelným pomocníkem v budování „šťastného věku“,¹ ať už v Sovětském svazu, v NDR či v socialistickém Československu. Zajímavě se tohoto tématu chopil sborník *Sozialistische Helden*, který v září 2002 vydali němečtí editoři Silke Satjukowová a Rainer Gries.² V jejich podání se socialistický hrdina zrodil v Sovětském svazu roku 1934, kdy byla poprvé udělena cena „Hrdina Sovětského svazu“. Ta byla tehdy předána sedmi pilotům, kteří s nasazením vlastního života zachránili z plovoucí kry v Severním ledovém oceánu posádku potopené výzkumné lodi Čeljuskin. Právě tato ceremonie byla podle Silke Satjukowové a Rainera Gries momentem zrození institucionalizovaného hrdiny ve službách socialistického režimu.³ Domovem těchto hrdinů byl tedy ve 30. a 40. letech 20. století Sovětský svaz. Teprve odsud se po druhé světové válce rozšířil tento neodmyslitelný komponent komunistického systému dále do střední a východní Evropy, kde zaznamenal svůj vrchol hned v 50. letech.

Socialistické hrdiny poválečné éry můžeme společně s Vladimírem Macrou nazvat mimo jiné „novými lidmi“, kteří se s plným zaujetím věnovali budování nové, socialistické společnosti v očekávaném „šťastném věku“.⁴ V těchto souvislostech nám pravděpodobně zcela automaticky vytane na mysl především úderník, tvrdě a nepřetržitě pracující jedinec známý českému

diváku například z filmových týdeníků. Kategorii „socialistický hrdina“ je však možné schematicky rozdělit do několika skupin. Již jmenovaní Silke Satjukowová společně s Rainerem Griesem připomínají tři obecné „hrdinské typy“.

První skupinou byli tzv. „kulturní hrdinové“, přičemž pojem kultura je třeba v tomto kontextu chápat v širším slova smyslu. Do této skupiny patří nejen umělci, ale rovněž zástupci vědy, techniky, řemesel i práce samé. V období budování těžkého průmyslu byl nejčastěji připomínán a vyzdvihován jedinec pracující v této oblasti národního hospodářství. Především on se v kontextu stranické propagandy nejvíce podílel na zakládání a budování socialistické společnosti, jež měla ve svých počátcích v 50. letech stanout na překotné industrializaci a těžkém průmyslu. Právě do těchto plánů a představ stranického vedení komunistického Československa pasovali úderníci snadno překračující plány a závazky.

Dalším typem hrdiny byl politický vůdce, politický představitel. V československém prostředí to byli například Klement Gottwald, Antonín Zápotocký a jim podobní. Byli to jinými slovy ti, kdo se osvědčili v boji s nepřátelským táborem, s protivnou kapitalistickou stranou. Šlo o průkopníky a bojovníky komunismu, tedy o hrdiny střetnutí dobra s propagandou demomonizovaným kapitalistickým buržoazním zlem.

Podobně můžeme chápat i reky třetího typu, jež představovali váleční hrdinové, ať už přeživší nebo ve válce padlé ideologizované oběti bojů. V československém prostředí mezi ně samozřejmě patřil především Julius Fučík. Tito váleční aktéři měli v očích režimu zvláštní postavení. V první řadě byli totiž hrdinnými reprezentanty vítězího socialismu. Propaganda je představovala jako hrdiny, kteří nasadili životy za vlast a národ v bojích proti ideovému nepříteli. Jejich oběti tak byly vnímány v tomto kontextu jako předpoklad vítězství socialismu. V případě jejich smrti na válečném poli mohla komunistická propaganda jejich záhubu svévolně vykládat jako osvědčení socialistické morálky. Ačkoliv tedy režim v jejich případě ar-

gumentoval často národními zájmy, ve skutečnosti sledoval především své interesy mocenské. Vrcholné období válečných hrdinů tvořila zejména 50. léta, kdy došlo v některých případech dokonce až k svébytné sakralizaci vybraných obětí, které se proměnily v „mučedníky“ pro komunistický režim. Výmluvným příkladem byl kult Julia Fučíka, jehož postava se po druhé světové válce „rychle přetvářela v legendu, která značně přesahovala hranice literatury. Fučík byl jmenován rozhodnutím vlády národním hrdinou, byly po něm pojmenovány ulice, náměstí, doly, školy, pionýrské skupiny i organizace Svazu mládeže.“⁵ Idealizovaný obraz jeho osoby byl chápán jako svého druhu „soubor norem chování, jako určitý algoritmus, podle něhož bylo možno teoreticky produkovat celé další generace nových lidí“.⁶

Vhodně vykládané oběti pomáhaly vznikající socialistické režimy a jejich totalitní vlády ustanovit, respektive ve společnosti zakořenit. Posilovaly jejich proklamovaný antifašismus. Přivlastnění si těchto hrdinů ze strany konstituujících se komunistických režimů bylo účelovým nástrojem jejich vlastní sebe prezentace a profilování jako protifašistických systémů. Šlo jinými slovy o sebestylizaci do postavení jediného možného a schopného odpůrce fašismu a revanšistických snah hrozících ze západní Evropy a Spojených států amerických.

Zlom v oceňování těchto hrdinů nastal v 60. letech 20. století, kdy mimo jiné pod vlivem společenských posunů a náznaků politických a hospodářských změn ve východním bloku ztrácí tyto heroizovaní jedinci na svém opodstatnění a přitažlivosti. Na jejich místo přicházejí noví hrdinové, oproti svým předchůdcům sofistikovanější. Mezi ně patřili například sovětský kosmonauti a nadnárodní hrdinové Jurij Aleksejevič Gagarin či Valentina Vladimirovna Těreškovová, jež symbolizovali technický pokrok a vyspělost dobové socialistické sovětské společnosti triumfující v kosmických programech nad kapitalistickými Spojenými státy. Své osobní setkání s Gagarinem emotivně popsal brusič, dělník-nástrojář František Hamr, sám Hrdina

socialistické práce: „Měl jsem veliké štěstí, že jsem se s Gagarinem sešel v předsáli. Oba jsme měli Zlatou hvězdu Hrdiny socialistické práce. Gagarin se na mne usmál a já ho beze slov objal. Byl jsem tak dojatý a rozčilený, že jsem nebyl schopen vypravit ze sebe jedno souvislé slovo.“⁷

Navazující období 70. a 80. let bylo dobou ústupu socialistických hrdinů ze své slávy, respektive tato dvě desetiletí nenabídla širší společnosti žádného výrazného hrdinu. Místo původně neopominutelných válečných hrdinů či úderníků se režim začal obsluhovat méně výraznými typy „také hrdinů“, tedy mnohem všednějšími a především úředně prověřenými jedinci vybavenými stranickými řády a zvláštními prémie. Mezi ně se řadí i škodovák František Zýka. Z ryzích postav se konstrukce socialistického hrdiny přetransformovala do všednějšího, často postaršího stoupence strany, tedy do byrokratické a spíše prázdné figury, přítomné snad na každém pracovišti. Nebyli to hrdinové a osobnosti nabízející nějaký individuální a výjimečný, ojedinělý výkon. Z jejich řady se v československém prostředí vymykal snad pouze Vladimír Remek, který se roku 1978 účastnil mezinárodního letu do kosmu. Socialistické Československo se tak jeho zásluhou stalo třetí kosmonautickou zemí světa. Ostatně jeho let byl ve své době prezentován jako jeden z řady úspěchů, které byly nastartovány únorem 1948, neboť právě v oněch „gottwaldovských dnech“ začala československá cesta do vesmíru. Jak napsal hrdina socialistické práce M. Žabčík z Dolu Antonín Zápotocký v Orlové: „Celý náš rubáňový kolektiv je hrdý na to, že Československo vypustilo svého posla do vesmíru. O to více, že je to krátce poté, co jsme oslavili 30. výročí Vítězného února, který byl rozhodující zárukou dalších našich – a dnes už i kosmických úspěchů.“⁸ I přesto však můžeme 70. a 80. léta označit za období krize hrdinů a jejich výkonů, ne však za jejich konec. O tom svědčí zpráva otištěná v květnu roku 2006 v *Haló novinách*, které své čtenáře odpovídajícím jazykem informují o tom, že v oněch dnech zemřel hrdina socialistické práce soudruh František

Graif, vynikající havíř, ale především člověk s příkladnými vlastnostmi a s nevšední přirozenou autoritou: „Stejně jako on byli všichni členové jeho brigády obětaví lidé, havíři na nejvyšší profesionální úrovni, vzorní občané, záviděníhodní otcové rodin, chlapi, kteří byli vždy a včas tam, kde je šachta nebo společnost potřebovala.“⁹

Kvalitativní sestup socialistických hrdinů byl v 70. a 80. letech 20. století způsoben změnami ve východním bloku. V československém prostředí byl určujícím zážitek Pražského jara a srpnové invaze i obecný ústup od gigantického budování těžkého průmyslu, jehož byli úderníci symbolem. Původně slibovaný „šťastný věk“ s „novými lidmi“ se stal utopií, která musela postupně kapitulovat před soukromými potřebami a požadavky obyvatel socialistického tábora, kteří se začali orientovat na spotřebu a konzum. Za této situace si sice normalizátoři dokázali po roce 1968 vynutit přizpůsobení se většiny obyvatelstva reálným poměrům, nicméně přesvědčit je o stávajícím režimu a jeho systému se jim nepodařilo. Do tohoto kontextu 70. a 80. let pak patří i problematika socialistických hrdinů. Ti sice byli stále přítomni ve veřejném prostoru, v rudých koutcích na školách i v závodech, v pamětních místnostech a na nástěnkách, jejich stále se zvětšující počet a současně nevýraznost však způsobily rostoucí nezájem širší společnosti o ně. Postupně tak docházelo k postupnému úpadku tohoto fenoménu. O tom ostatně svědčí i četnost udělování vyznamenání. Zatímco do poloviny 70. let byla vyznamenání „hrdina socialistické práce“ udělována pouze výjimečně, od roku 1975 dochází ke zlomu. Od této doby jsou až do roku 1989 počty udělených ocenění dvouciferné. Zatímco v roce 1974 to byly pravděpodobně 4 kusy, o rok později vzrostl jejich počet na 12 a roku 1989 to bylo až 20 vyznamenání.¹⁰ Dělo se tak, přestože k velkým činům již nebyla obecná vůle a bez hrozby válečného konfliktu či bez hektického rozvoje těžkého průmyslu a horečné industrializace ani dostatek příležitostí.

Ponecháme-li stranou dílčí specifika a proměny v čase, pak se nabízí pro celé období komunistického vládnutí ve střední

a východní Evropě obecný obraz socialistického hrdiny. Důležitým momentem v procesu konstrukce tohoto obrazu je běh života naplňující snadný schematický vzorec. Budoucí hrdina pochází z dělnického prostředí, jeho otec je starostlivým mužem, matka naplňuje svou ženskou roli v domácnosti. Alespoň tak vzpomíná na svou matku jmenovaný František Hamr: „Například moje maminka, když byl otec vlastně pořád ve světě, měla práce nad hlavu [...] co to bylo starostí pro samotnou ženskou jenom uvařit, vyprat, pospravit prádlo a šaty pro tolik dětí a ještě vést malé hospodářství. Ale maminka si dovedla se vším poradit a dobře se o nás postarat.“¹¹ Svě dětství tráví budoucí hrdina v prostředí pracujících, kdy minimálně jeden z rodičů je příslušníkem strany či odborů. Předpoklady k hrdinství projevuje nějakým záslužným činem již v mládí. V dospělejším věku se hrdina vydává na učňovská léta, přičemž je patrné, že jednou z něj bude mistr svého oboru. Během své životní cesty může dojít na rozcestí a politicky zapochybovat, avšak nezklame a rozhodne se pro správný směr. V průběhu dospívání se přibližuje myšlenkám komunismu a straně, která se postupně stává jeho duchovním útočištěm a jistotou, kterou rodičovský dům nemůže plnit. Strana se tak dostává do role „pěstouna“ a vychovatele. A hrdina se učí pilně. V tomto kontextu ho tedy musíme chápat jako produkt strany. Charakteristicky se k tomu vyjádřil Antonín Zápotocký: „Za to, čím se kdokoliv z nás stal, vdčíme svému hnutí [...] Každý z nás může růst jen v úzkém spojení s hnutím. Ztracen ten, kdo na to zapomíná.“¹² Morálně a politicky uvědomělý jedinec přichází nakonec k rozhodujícímu činu, tedy k manifestaci svého hrdinství. Obstojí v pracovní či politické výzvě, popřípadě ve vypjaté historické situaci. Platí přitom, že je především mužem činu, ne velkých slov.

Pro potenciální udržení hrdiny v kolektivním povědomí širší společnosti je významná povaha jeho osobnosti. Nemělo by se jednat o nijak výjimečnou osobu, jež by byla příliš odtržena od svého okolí. Jak je patrné z načrtnutého životního schématu, jednalo se skutečně o jedince, kteří byli naopak se společností,

a nejlépe tou socialistickou nebo alespoň s dělnickým prostředím, opravdu pevně spjati. Neobyčejní byli pouze ve svém nasazení, v rozhodujícím zaznamenáníhodném činu ve prospěch rozvíjejícího se socialismu. Pouze taková nadprůměrnost byla režimem akceptovatelná. V rozvíjející se socialistické společnosti 50. let i teoreticky v dalších desetiletích však měl být potenciálním hrdinou každý. To byla ideální představa režimních ideologů a propagandistů: zakořenit ve společnosti pocit, že opravdu každý může být hrdinou. S odkazem na mladého Pavku Morozova pak neměl hrát roli ani věk. Reálná možnost hrdinství byla rovněž poselstvím, které režim prostřednictvím vybraných jedinců, jakým byl například první československý stachanovec Václav Svoboda, širší společnosti nabízel. Již vytvoření hrdinové tak byli pro ostatní předobrazem, následováníhodným vzorem i prostředkem identifikace a společenské integrace.

Socialistický rek tak měl zůstat civilním člověkem, přes své výjimečné činy si měl zachovat kladný a vřelý vztah k ostatní společnosti, která měla vedle jeho výkonů a skutků vnímat i lidskou podobu. Například o Antonínu Zápotockém řekl předseda Ústřední rady odborů a člen předsednictva ÚV KSČ Karel Hoffmann, že „v osobnosti Antonína Zápotockého se obdivuhodně spojily jeho mimořádné vlastnosti člověka s všestrannými zájmy a širokými obzory. Důvěrně znal svět šachet a továren, dělníků i technických a vědeckých pracovníků, stejně jako svět kultury a dílny umělců. S porozuměním přistupoval k mladé, nastupující generaci [...] Bytostně srostlý s lidem, byl vždy v jeho středu. Prožíval s ním každý nezdar a utrpení a radoval se z jeho úspěchů. Nikdy neváhal přinést osobní oběti v zájmu pracujícího člověka.“¹³ Této „civilizující tendenci“ napomáhal prostor, v kterém byl hrdina vytvářen a nabízen ke konzumaci. Na jeho konstrukci se totiž nepodíleli jen straničtí ideologové. O hrdinech a jejich činech a tím de facto i o jejich podobě se, byť jistě řízeně, diskutovalo a debatovalo v pracovních kolektivech, v pionýrských i svazáckých organizacích, na školách a jinde. Socialistický hrdina jako vzor tak měl být

v prvé řadě opravdovým a reálně existujícím člověkem, s nímž se měla tehdejší společnost snadno ztotožnit.

Velký podíl na konstrukci takového jedince, a především na jeho „infiltraci“ do společnosti, měla dobová média. V tisku se o jeho výkonech psalo, ve filmových týdenících se o něm nejen hovořilo, ale byl zde přímo k vidění. Tímto způsobem byl zci- vilněn, byl představen jako člověk z masa a kostí, často právě při záslužné činnosti, tedy při práci nebo při diskuzi v pracovním či školním kolektivu. Prostřednictvím médií byl předáván i do nejzapadlejších míst a do všech společenských vrstev. Co je však důležité v souvislosti s distribucí hrdinova zjevu, to byla potřeba jeho tvůrců, respektive obecně režimu jako takového, propašovat tohoto ne-obyčejného jedince i do soukromí obyvatel. Obraz hrdiny tak neměl působit a promlouvat pouze na oficiálních místech, ale měl proniknout i do privátní sféry společnosti, do jejího nejvlastnějšího prostoru.

Hrdina měl být snadno dosažitelným, měl být viděn, slyšen i potkáván a následně prostřednictvím knih, dokumentů i pís- ní a básní oslavován. „Cukrárna je pro děti asi tím, čím je pro dospělě hospoda. Zmrzlina, nanuk, ten chce několik kousků zabalit a jiný zase šilhá po tabulkách čokolády seřazených jako různobarevné karty v lístkovnicích. Konečně se protlačíte k pul- tu a neodoláte. Požádáte o zmrzlinu a nádvakem o informaci, kdeže tady bydlí soudruh Hamr. Prošedivělá, starší paní přeru- ší rozdělávání žlutoučké zmrzliny do oplatkových kornoutů. ‚Ten laureát?‘ zeptá se ještě pro jistotu. Nejste asi první, který se jí na to ptá. A když přikývnete, ochotně vám ukáže cestu. Jdete dlouhou ulicí, rovnou, jako když vystřelí, a za necelých deset minut vás už vítá František Hamr, laureát státní ceny Klemen- ta Gottwalda, hrdina socialistické práce, dvojnásobný nositel Řádu republiky a celé řady dalších vyznamenání: ‚Tož vítejte ve Šlapanicích – dobře jsi to našel?‘“¹⁴

Významným aspektem socialistického hrdiny je moment dů- věry. Tuto tezi chápu tak, že jedním z nejdůležitějších úkolů této postavy je získat si náklonnost svého publika. V první fázi ji

hrdina získává pro svou osobu. Za touto nejzřetelnější rovinou je ovšem skryta a do jisté míry očekávána důvěra ve stranu, která socialistického hrdinu stvořila. Prostřednictvím důvěry v něj získává na věrohodnosti i komunistický režim. I proto byla ve své době neustále zdůrazňována lákavá Fučíkova mladost, jeho přirozený, lidský úsměv, proto „se ke kultu Fučíka zásadně vážou typizované atributy mládí“.¹⁵ Socialistický hrdina měl být reklamní figurkou socialismu. A tuto myšlenku a vlastně i obecnou charakteristiku takového hrdiny, jak byla pojednána výše, lze uplatnit i na konkrétní život a skutky soustružníka a posléze i zlepšovatele oborového podniku Škoda Plzeň, Františka Zýky, respektive na jeho oficiální tvář, kterou mu ve své knize *Hrdina všedních dnů* propůjčila spisovatelka Květa Wiendlová.¹⁶

Československo 70. let 20. století nepotřebovalo „nového člověka“ poválečné epochy hektického budování socialismu. Ideál 50. let byl překonán potřebou obyčejnějšího hrdiny, jenž by své spoluobčany, tedy kolegy na pracovišti, známé a sousedy přivedl k „soudružské práci“ při rozvíjení a utužování socialistické společnosti a jejího hospodářství. Bylo třeba člověka na první pohled spíše všedního, jednoho z řady, ale přesto s nadáním a především pozoruhodným výkonem, jehož prostřednictvím se měl stát následováníhodným vzorem. Nejdůležitějším poselstvím takového člověka byla poctivě odvedená práce a ještě lépe zvýšení pracovního výkonu. Hrdinovým úkolem tak bylo nabídnout širší společnosti tuto cestu.

Stručná anotace knížky Květy Wiendlové hovoří o portrétu Františka Zýky, složeném z mnoha drobných epizod jeho plodného života. Kniha prý nevypráví jen o významných vynálezech a zlepšovacích návrzích, jejichž byl autorem a jimiž ušetřil národním hospodářství mnohamilionové částky. Popisuje i Zýkovy sympatické osobní vlastnosti a jeho zásadový postoj v krizových letech politického vývoje československé společnosti. Co se však skrývá za tímto postřehem?

Celou knihu je třeba chápat jako glorifikaci a oslavu jednoho konkrétního příslušníka strany a pilného pracovníka, jako

konstrukci jeho veřejné mediální tváře. František Zýka byl neobyčejným hrdinou období budování a výstavby socialismu v 50., 60. a 70. letech minulého století. Od narození byl spjat s prostředím a životem těžce pracujícího lidu. Na příkladu svého otce kameníka poznával strasti dělného člověka. V mládí se projevoval jako technicky nadaný chlapec, který od prvních chvil svého profesního života směřoval k manuální práci. Po několika týdnech učební anabáze, kdy se měl stát automechanikem, přišel na konci 20. let do plzeňské Škodovky, již posléze zůstal věrný po celý svůj život, byť zde jeho působení nebylo v očích autorky knížky vždy snadné. Vyučil se soustružníkem a ani skromné poměry, z nichž pocházel, mu nijak nezabránilo, aby se svou vyzdvihovanou pílí a vytrvalostí postupně dopracoval do pozice uznávaného a režimem oceňovaného zlepšovatele. Jak však Květa Wiendlová s politováním konstatuje, v průběhu roku 1968 se stal načas pro některé škarohlídy a „odpadlíky“ pouhým vyučeným soustružníkem. A to přestože měl za sebou desítky realizovaných zlepšovacích návrhů a patentů. Již během učebních let v době první republiky se ve Škodovce setkával s komunistickou stranou, personifikovanou bodrými staršími a zkušenějšími dělníky, kteří pro něj představovali (stejně jako pro čtenáře knihy) onu vlídnou tvář strany.¹⁷ Do ní nakonec vstoupil hned po válce v roce 1945. V jejích řadách prožil v následujících desetiletích nejen období radostná, ale i časy zklamání a neklidu, kdy si prošel několika zkouškami oddanosti k socialismu a komunistickému režimu i svého odhodlání podílet se s nasazením všech svých sil na výstavbě socialistického hospodářství.

Prvním obdobím, kdy musel prokázat svou vůli a vytrvalost, byl hned počáteční čas budování socialismu po únoru 1948. Tehdy byl na své zlepšováky a budovatelskou činnost prakticky sám. Nikdo mu nevěřil, navíc někteří pracovníci, především ti nedělnického původu, mu kladli do cesty překážky. Zýka se však nenechal odradit a hned na počátku 50. let spatřil světlo světa malý závitníček o průměru tři desetiny milimetru, kte-

Škodovák František Zýka byl komunistickou propagandou prezentován jako příkladný „hrdina práce“, na fotografii ČTK z března 1972 (vpravo) však připomíná spíše stranického funkcionáře, poněkud odtrženého od tovární reality. (foto Jiří Vlach, ČTK)

rý byl jedním z prvních vrcholů jeho umu. Byla to „věcička“, kterou jeho kolega slíbil na 9. sjezdu KSČ osobně přímo Gottwaldovi, samozřejmě aniž by vše se Zýkou projednal. Postavil ho naopak před hotovou věc, ale s důvěrou v jeho schopnosti a zapálení pro řešení obtížného problému, a to s vědomím, že se František nevzdá a nekapituluje před náročným úkolem. Po mnoha týdnech a měsících tak „František nedočkavě přitiskl tvář k okuláru. Tajil podvědomě dech, jako by se bál, aby nepoškodil nepatrné stoupání závitu. Pečlivě prohlížel své dílo. Je to dobré, říkal si pro sebe, je to dobré. Povedlo se, přesný a jemný průmysl bude mít závitníčky díky takovému strojírenskému kolosu, jakým je plzeňská Škodovka.“¹⁸ Škarohlídi na pracovišti zmlkli a v Praze jákali. „Potom, že takovou věc u nás nikdo nedokáže. Jen se podívejte, plzeňský soustružník si dovedl poradit.“¹⁹ Zýka tak potvrdil kvalitu socialistického hospodářství, které v kontextu jeho úspěchu nesázelo v 50. letech pouze na kvantitu, ale také na kvalitu. S tím současně vyzdvihl dělnickou práci samu o sobě. Hrdinou se tedy stal nikoliv studovaný inženýr, ale právě on jako ne-obyčejný sou-

stružník ze Škodovky. Za svůj úspěch byl v roce 1952 vyznamenán Řádem práce.

Aby vynikl jeho přínos a především odhodlání v procesu budování tehdejšího národního hospodářství, zmiňuje Květa Wiendlová těžkosti a nástrahy, s nimiž se musel Zýka během své práce vyrovnat. Kvůli jeho zlepšovatelské činnosti a politické angažovanosti ve Škodovce mu totiž bylo vyhrožováno fyzickou likvidací. Nezalekl se anonymů a výhrůžek a zůstal při své politické i pracovní aktivitě. To bylo v 50. letech, kdy měl režim stále dost svých nepřátel. „Tadyhle je podepsaný jakýsi kamarád. Jó kamarád! Nechal se slyšet, že budu-li dělat zlepšováky, pověsí mne na nejbližší strom. Nu, prosím, a tuhle další. Pro změnu píše, že to se mnou dobře myslí, a pokud bych snad jeho varování nechtěl vzít vážně, že mně dopomůže k jinému přesvědčení [...] Nezanecháte-li politické a zlepšovatelské práce, budete zlikvidován. Likvidace se uspíší, jestliže dopisy předáte Bezpečnosti. Nebo jiný – prý mi rozbije hubu, jak se vyjádřil. Asi zapomněl, že k takovému aktu musí být dva a že já nejsem žádná křehotinka.“²⁰ Náš soustružník však zůstal věrný své práci. Prokázal svůj ryzí charakter a oddanost režimu i myšlence budování socialistického hospodářství. Zýka vyjádřil své odhodlání nedat se a postavit se takovým lidem, kteří jsou jeho ústy na stránkách knížky odhaleni jako bývalí kapitalisté a pracovníci nedělnického původu. Těm se mělo – řečeno jeho slovy – šlápnout na kuří oko.

Při líčení podobných scén a momentů z jeho života je však třeba mít stále na paměti, že se skutečně jedná o knížku účelově sepsanou, propagandistickou, byť její účelovost nemusí být vždy zřejmá. Je totiž otázkou, do jaké míry se ona Zýkova minulá skutečnost s představenými scénami shoduje v této knížce. Každopádně v kontextu knihy Zýka jako hrdina skutečně vystupuje.

Po závitníčku, kterým si získal na věhlasu, následovaly další obdobně speciální a jemné nástroje a výrobky. Mezi takové patřily i zubní rozšiřovače. Nejednou prý ve Škodovce spolé-